

כדקאמרת [כפי שאמרת]. שמלכים בקימה, ושרים — בהשתחויה.

ולא הכל זוכים לשמחה.

צדיקים — לאורה (861).

וישרים — לשמחה (862).

מנין לנו שצדיקים זוכים לאורה?

דכתיב: "אור זרע לצדיק" (863).

ולישירים, שהם עדיפים על הצדיקים (864) — תהיה שמחה, דכתיב: "ולישירי לב שמחה".

אבל השתא דכתיב "שרים וישתחוו", משמע ששרים האז והא עבוד [יעשו את שני הדברים, גם יקומו, וגם ישתחוו]. כי המשמעות היא שהשרים יעשו מה שנאמר על המלכים, שיקומו, ויסיפו עוד וישתחוו.

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אני אדרוש ואומר על אותה דרך: לא הכל זוכים לאורה,

הדרן עלך מאימתי

לגמרי זה מזה. אמנם רבינו גרשום גורס: הכל לאורה — ולא הכל לשמחה. צדיקים לאורה ולא לשמחה. ישרים — אף לשמחה. ועיין במהרש"א.

863. מקשים, הרי בהמשך המקרא כתוב "שמחו צדיקים בה", הרי ששמחה — לצדיקים! וכתב הקרן אורה, שכך הוא פירוש המקרא: "אור זרוע לצדיק", כי זריעת מעשיו הטובים — מצמיח לו אורה. "ולישירי לב שמחה". כלומר, וישרים, הגדולים מצדיקים [כפי שכתב רש"י], יצמיחו להם פרי מעשיהם שמחה. וממשיך הכתוב ואומר, למרות שאין לצדיקים שמחה מצד עצמם, מכל מקום "שמחו צדיקים בה", ישמחו הצדיקים בה, כי בחסדו וטובו הגדול — כולם ישמחו.

864. כך כתב רש"י. וביאר הבן יהודע על פי מה שהביא המדרש שמואל בשם רבינו יונה, שהצדיקים עובדים את ה' מיראה, והישרים — מאהבה. ולכן, הישרים שעובדים מאהבה, מוכרח שהם עובדים בשמחה, כי כל עובד מאהבה — עובד בשמחה, לכן יזכו לשמחה. אבל הצדיקים העובדים מיראה, יזכו לאורה. עיין

"אי כתיב שרים ישתחוו — כדקאמרת". כי אם היה כתוב "וישרים ישתחוו", כפי גירסת הגמרא, עדיין אפשר לומר שהם גם בקימה וגם בהשתחויה, כפי שמצינו גבי יהושע וכלב.

והרש"ש מביא, שהגירסא בעין יעקב "אי הוה כתיב ישתחוו — כדקאמרת. השתא דכתיב וישתחוו וכו'". ואין גורסין כלל את המילים "שרים" ו"וישרים". וכתב שזו הגירסא הנכונה.

861. כתב הרשב"א: זה סוד. ולפי פשוטו ביאר, שמה שאמרה הגמרא "לא הכל לשמחה", היינו שלא הכל לשמחה לבד. והיינו, שהישרים שהם בדרגה נמוכה מהצדיקים, זוכים לשמחה. אבל הצדיק שהוא השלם, זוכה לאור, שהוא עיקר התענוג, וכל שכן שזוכה לשמחה. וכתב שאפשר לומר שמדובר לגבי העניינים הגשמיים של עולם הזה, ואפשר לומר שמדובר לגבי עניינים נפשיים, בעולם הנשמות.

862. כך היא הגירסא לפנינו. והקשה הבן יהודע, למה הגמרא לא אומרת גם כאן "לישרים האז והא"? וכתב, שהיות ונאמר "אור זרוע לצדיק" בלשון יחיד, ולעומת זאת "ולישירי לב שמחה" בלשון רבים, משמע שמוחלקים הם